

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของกลุ่มน้ำแม่เกาะ ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่เกาะของกลุ่มอนุรักษ์กลุ่มน้ำแม่เกาะตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่เกาะตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษา แบ่งเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ผู้วิจัยขออนุญาตเข้าพื้นที่เพื่อสำรวจพื้นที่ศึกษา และสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้วิจัย กับคนในชุมชน เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านและบริบททั่วไปของชุมชน ระยะที่ 2 เป็นระยะเวลาการเก็บข้อมูลในประเด็นที่ศึกษา โดยกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า หลังจาก มีความคุ้นเคยแล้วจึงทำการศึกษาแบบเจาะประเด็นเชิงลึก เทคนิคที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เตรียมประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ไม่เร่งรีบ ถ้าได้ข้อมูลไม่ครบก็จะสอบถามใหม่ในครั้งต่อไป สร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง หากผู้ให้ข้อมูลบางท่านไม่เข้าใจคำถามหรือตอบไม่ตรงประเด็น ผู้วิจัยจำเป็นต้อง ตั้งคำถามใหม่ที่ง่ายและอธิบายเพิ่มเติม ระยะที่ 3 เป็นระยะของการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนโดยเลือกสัมภาษณ์ซักถามจากผู้รู้ในประเด็นที่ยังขาดหาย เพื่อให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ศึกษาเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของกลุ่มอนุรักษ์กลุ่มน้ำแม่เกาะ

ศึกษาลักษณะทั่วไปของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่กลุ่มน้ำแม่เกาะ ประกอบด้วยชุมชน 4 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านเมืองเกะ เป็นชุมชนเผ่าละวะ ชุมชนบ้านพระบาทสี่รอยและชุมชนบ้านห้วยส้มสุกเป็นชุมชน คนพื้นเมืองที่อพยพมาจากบ้านหนองก้ายและบ้านสันป่ายาง อำเภอแม่แตง ซึ่งทั้ง 3 ชุมชนนับถือศาสนาพุทธ และชุมชนบ้านแม่เกะเปียง เป็นชุมชนเผ่ากระเหรี่ยงและม้ง นับถือศาสนาคริสต์ มีลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่คล้ายกัน

ลักษณะการประกอบอาชีพภาคการเกษตรคล้ายกัน จะแตกต่างกันเฉพาะชุมชนบ้านพระบาทสี่รอยที่ทำสวนเมี่ยงและปลูกไม้ผลเมืองหนาว เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมกว่าที่อื่น ส่วนวัฒนธรรมประเพณี จะมีความแตกต่างกันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเผ่าพันธุ์ และชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้านสี่เผ่าพันธุ์ มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงป่า ป่าเป็นแหล่งปัจจัยสี่ ชุมชนใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อการดำรงชีวิต และเล็งเห็นในบุญคุณของป่า จึงเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าเพื่อประโยชน์ของชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดความร่วมมือกันที่สุดในที่สุด ซึ่งเป็นผลในเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำ

5.1.2 ปัจจัยและกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

(ก) ปัจจัยในการสร้างเครือข่ายฯ ผลการศึกษาปัจจัยภายในของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชน ประกอบด้วย ระบบคิดและความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชน การเรียนรู้และการสืบทอด ลักษณะชุมชนและระบบนิเวศวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนและระบบเครือข่าย พบว่าชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ละแะ มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการด้านเทคนิคและวิธีการคัดเลือกไม้มาใช้ประโยชน์ การทำนาแบบขั้นบันได ระบบการจัดการเหมืองฝาย การจัดการด้านการผลิตเมี่ยง สวน ไม้ผลเมืองหนาว สวนลิ้นจี่ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สัมพันธ์กับระบบคิด ความเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนา ผ่านกระบวนการทางพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ของชุมชน นำไปใช้เป็นแบบแผน แนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตสืบทอดสู่ลูกหลานสู่หลาน กลุ่มเครือข่าย และขยายตัวเป็นกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง ปรากฏผลเป็นด้านบวกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการศึกษาปัจจัยภายนอกของชุมชน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และเทคโนโลยี พบว่าชุมชนได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐ แต่ก็มีมาตรการต่างๆ ออกมาแก้ไขพร้อมส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่องค์กรส่วนท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือ อีกทั้งมีองค์กรเอกชนเช่นสภาคริสตจักรฯ มูลนิธิศึกษาและพัฒนาชนบท และเครือข่ายต่างๆ เข้ามาส่งเสริม ทั้งในด้านการส่งเสริมในด้านการดำรงชีวิต ระบบผลิต และแนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนเอง ผ่านกระบวนการต่อสู้เรียกร้องสิทธิต่างๆ ทำให้เกิดการรวมขอมกันขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายทั้งฝ่ายชุมชน ฝ่ายภาครัฐและองค์กรเอกชน มีผลในด้านบวกต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนผลจากการเข้ามาของเทคโนโลยีสู่ชุมชน พบว่าเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำรงชีวิตของชุมชน ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของชุมชนมีผลเป็นด้านบวก แต่ก็ทำให้ วิถีชีวิตของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมถูกเข้าทดแทนโดยวัฒนธรรมสังคมนะวันตกมี การใช้จ่ายเพื่อสนองความต้องการและซื้อเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสิ้นเปลืองขึ้นจากเดิม ปรากฏผลออกมาในด้านลบ

(ข) กระบวนการสร้างเครือข่ายฯ กลุ่มอนุรักษ์อนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่เลาะ ได้จัดตั้งเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำขึ้น โดยมีที่มา วัตถุประสงค์ การดำเนินกิจกรรม และผลจากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) ที่มาของปัญหา เดิมทรัพยากรป่าไม้สัตว์ป่าและทรัพยากรน้ำ มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ ต่อมากรรมป่าไม้ได้มีการสัมปทานการทำไม้ การปลูกสร้างสวนป่าขึ้นทดแทนในแปลงสัมปทาน ประกอบกับการเพิ่มของประชากร การพัฒนาด้านของต่างๆ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เข้ามาสู่ในชุมชน มีการบุกรุกถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรการตัดไม้เพื่อเอื้อขยายและเพื่อใช้สอยในครัวเรือน การเข้ามาเลื่อยไม้ หางของป่า ล่าสัตว์ของคนต่างถิ่น ทำให้ป่าต้นน้ำมีสภาพเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว น้ำในลำห้วยแม่เลาะแห่งนี้เกิดการแย่งชิงน้ำระหว่างชุมชนลุ่มน้ำแม่เลาะกับชุมชนข้างล่างที่ใช้น้ำในลำห้วยสายเดียวกัน และได้รับผลกระทบจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2525 และ 29 เมษายน 2540 ได้กำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำและมาตรการการใช้ที่ดิน ให้มีการพิสูจนสิทธิ์และกันพื้นที่ของชาวบ้านออกจากเขตอนุรักษ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว ชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน จึงรวมตัวกันเป็นเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่เลาะ โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท สมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยขึ้นในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา โดยมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสานกับองค์ความรู้ใหม่ เทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ประสานความร่วมมือกับส่วนราชการในพื้นที่ องค์กรเอกชน เครือข่ายอื่นๆ ในการที่จะจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำทั้งระบบอย่างมีส่วนร่วมในรูปแบบของ “พหุภาคี”

2) กำหนดวัตถุประสงค์ ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายฯ คือการแบ่งแนวเขตพื้นที่รับผิดชอบของหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดูแลป่า การบริหารจัดการน้ำมีการแบ่งลำห้วยที่เป็นแหล่งต้นน้ำเพื่อส่งน้ำไปใช้ในหมู่บ้านในแต่ละชุมชนอย่างเป็นธรรม การป้องกันการรุกล้ำเข้ามา ถางป่า เลื่อยไม้ หางของป่า ล่าสัตว์จากคนต่างถิ่น เพื่อจัดแบ่งประเภทของป่าในการใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าของชุมชนเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการป่าต้นน้ำ ปลูกจิตสำนึกของชุมชน เพื่อให้เกิดความรักความหวงแหนต่อทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาป่า พื้นที่ฟูสภาพป่าป้องกันไฟป่า

การปลูกเสริมป่าเนื่องในวันสำคัญต่างๆ และร่วมประสานงาน ปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหา ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในเครือข่ายฯ และเครือข่ายหรือหน่วยงาน องค์การอื่น

3) กิจกรรม และผลการดำเนินการของเครือข่ายฯ คือ จัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่า ต้นน้ำเพื่อทำกฎระเบียบของหมู่บ้าน โดยจัดให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ หรือวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน มีการกำหนดเขตป่าของชุมชน ปลูกเสริมป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำในวันสำคัญต่างๆ การบวชป่า การทำแนวกันไฟและมีการออกลาดตระเวนตรวจป่า สำรวจป่า เพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ต้นน้ำ ร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ชม.12 (ห้วยทราย)

ซึ่งผลจากการดำเนินการของเครือข่ายฯ ทำให้มีพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณน้ำในลำห้วยมีเพิ่มมากขึ้น มีใช้ตลอดปี มีระบบนิเวศป่าไม้อุดมสมบูรณ์ สามารถสร้างกฎระเบียบหรือกติกาทางสังคม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ น้ำและสัตว์ป่า ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลต่างๆ ในชุมชน มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดแหล่งอาหารธรรมชาติของท้องถิ่น สามารถพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และเกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนแนวคิดในในเวทีต่างๆ ของชุมชนองค์กรและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ เพื่อสร้างพลังชุมชนในการร่วมพัฒนา จัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

5.1.3 ข้อค้นพบในการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำแม่และ มีข้อค้นพบในการศึกษาดังนี้

1) การก่อกำเนิด การดำเนินกิจกรรม การประสานงานต่างๆ ของเครือข่ายจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนหรือความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน

2) องค์ความรู้จากองค์กรภายนอก คือองค์กรเอกชน (NGOs) มีส่วนช่วยกระตุ้นให้คนภายในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนหรือนอกเครือข่าย นำกลับเข้ามาใช้ในชุมชน

3) มีการปรับทัศนคติ และรูปแบบการปฏิบัติงานของเครือข่ายฯ ที่จะปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ดีขึ้น

4) เครือข่ายฯ จะมีการดำเนินกิจกรรม และเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสานงานกับองค์กรภายนอกอยู่อย่างสม่ำเสมอและปัจจุบันได้ขยายเครือข่ายเป็นระดับตำบล

5) ชุมชนมีจิตสำนึกในการเคารพสถาบันสูง โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยการน้อมรับเอาแนวทางตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถและพระบรมวงศานุวงศ์ มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เช่นหลักเศรษฐกิจพอเพียง หลักการปลูกป่า 3 อย่างเพื่อประโยชน์ 4 อย่างเป็นต้น และในการดำเนินการโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่าเพื่อเฉลิมพระเกียรติฯ ในโอกาสวันสำคัญต่าง ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีและไม่มีใครกล้าเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าโครงการฯ ดังกล่าว ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการจัดการและ การอนุรักษ์ป่าที่ได้ผล

5.2 อภิปรายผล

ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่เถาะ เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งตั้งมากกว่า 100 ปี ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของขุนหลวงวิลังคะและตำนานพระพุทธรบาทสี่รอย วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรูปแบบเฉพาะของตนเองผ่านระบบคิด ระบบความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าต้นน้ำของชุมชน ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่าง คนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติได้อย่างผสมกลมกลืน (สามารถ จันทรสุรีย์, 2536 อ้างแล้ว)

การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเครือข่ายของชุมชน ผู้วิจัยพบว่า มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนให้ มีกระบวนการทางสร้างเครือข่ายขึ้น กล่าวคือปัจจัยภายในชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ แต่ละชุมชนเข้ามาจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นระบบคิดและความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เรื่องผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ความศรัทธาต่อศาสนา ผ่านพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ซึ่งพระภุชชติ สุนันตา (2548) กล่าวว่าไว้อย่างน่าสนใจคือการนับถือผีของชาวบ้านเป็นการสร้างหลักแห่งความมั่นคงในการทำมาหากิน ส่วนการนับถือศาสนาของชาวบ้านเป็นการสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น การดำรงชีวิตที่พึ่งพิงกับป่า ก็มีเทคนิค วิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเช่นการทำสวนเมี่ยง ที่เป็นระบบการวนเกษตรบนที่สูงเชิงอนุรักษ์ ซึ่งนักวิชาการป่าไม้ พรชัย ปรีชาปัญญา (2544 อ้างแล้ว) ถึงกับยืนยันว่าสวนเมี่ยงเป็นระบบวนเกษตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์มากกว่าการผลิตเพื่อเป็นสินค้า มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีความเหมาะสมที่สุดกับชุมชนบนพื้นที่สูง อีกทั้งยังเป็นป่ากันชนกันการบุกรุกจากกลุ่มคนข้างนอก การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นการจัดทำระบบเหมืองฝาย การทำนาแบบขั้นบันได การเลือกตัดไม้ สะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกสาธารณะของชุมชน ในการที่ใช้

ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และที่สำคัญคือการมีผู้นำที่เข้มแข็งในการรักษา กฎระเบียบต่าง ๆ มีการสืบทอดภาระหน้าที่ เจตนาธรรมในการดูแลรักษาป่าของผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง (พยุหศักดิ์ จันทรสุรินทร์, 2539) มีวิสัยทัศน์สามารถปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับ สถานการณ์การทางเศรษฐกิจการเมือง การปกครอง สังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีระบบคิด จิตสำนึกและพฤติกรรมในการที่จะพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ และคณะ (2536) และชุมชนมีจิตสำนึกในการเคารพสถาบัน สูง โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ นำไปสู่การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายที่เข้มแข็งประสบ ผลสำเร็จ ส่วนปัจจัยภายนอก มีการส่งเสริมจากองค์กรเอกชน เช่นมูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ฯลฯ ส่งเสริมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเผยแพร่ศาสนาแก่คน ในชุมชนและมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวและการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายฯ การได้รับ ผลกระทบจากนโยบายของรัฐ การดาโหมของเทคโนโลยีเข้าสู่ชุมชน ล้วนเป็นปัจจัยในการสร้าง เครือข่ายฯ ทั้งสิ้น

สำหรับกระบวนการสร้างเครือข่ายฯ นั้น มีที่มาของปัญหา คือการบุกรุกทำลายป่า การขาด แคลนน้ำ การขัดแย้งเพื่อแย่งชิงทรัพยากรกับชุมชนใกล้เคียง การได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐ เป็นไปตามผลการวิจัย เสน่ห์ จามริกและคณะ (2536 อ้างแล้ว) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี หาญฤทธิ์ (2547 อ้างแล้ว) และสำรวย ผัสผล (2548 อ้างแล้ว) จึงเกิดการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรม ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนดังกล่าว ภายในแต่ละชุมชนก่อน แล้วต่อมาขยายเป็น เครือข่ายโดยใช้ขอบเขตของพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นหลัก อีกทั้งระดมความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัจจัยพื้นฐานต่างๆ ในการรวมพลังเพื่อต่อรองกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ในสังคมเช่น เครือข่ายป่าชุมชน เครือข่ายกลุ่มเกษตรภาคเหนือ องค์กรเอกชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นไปตามแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2536 อ้างแล้ว) และสุชาดา มีสงฆ์ (2535 อ้างแล้ว)

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินงานของเครือข่ายฯ มีกระบวนการทำงานที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการ ที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน แสดงให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกที่ดีในการ อนุรักษ์ป่าและพร้อมที่จะร่วมมือกันดำเนินการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำ ให้ความสมบูรณ์ และยั่งยืนต่อไป แต่การดำเนินงานในปัจจุบันยังขาดหลักเกณฑ์ และวิธีที่ถูกต้อง ควรมีการ ดำเนินการต่างๆ ดังนี้

1) หน่วยงานของรัฐควรเข้าไปมีบทบาทในชุมชน ในการกระตุ้นในราษฎรมีการรวมตัวกันอย่างจริงจัง ในการที่จะอนุรักษ์และการพัฒนาป่าต้นน้ำด้วยตัวเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยช่วยเหลือทางวิชาการ รับทราบปัญหา และให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาในกรณีที่ต้องคุ้มครองชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาตนเองได้ ซึ่งต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจังและเป็นเอกภาพ เพื่อให้ทำให้ผู้ที่มีความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อชุมชนเกิดความท้อถอย

2) เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรจัดอบรมสัมมนาแนวทางรักษาป่าไม้ให้แก่ชุมชนเพื่อได้รับทราบแนวทางวิชาการใหม่ๆ ที่เป็นข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เช่นการอ่านแผนที่ การอ่านจุดพิกัดแนวเขตป่า ระเบียบขั้นตอนในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้แก่ชุมชนได้ปฏิบัติในการรักษาป่าให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น โดยเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในลักษณะของเวทีชาวบ้าน และเปิดกว้างให้ราษฎรทุกคนส่วนร่วมในการแสดงออก เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลที่แท้จริง และนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการจัดการป่าไม้ให้เหมาะสมต่อไป

3) การดำเนินการของเครือข่าย ต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ระหว่างเครือข่ายและองค์กรเอกชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐอย่างสม่ำเสมอ และต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่ สืบทอดการทำงานของผู้นำรุ่นเก่าให้เกิดความเข้มแข็งและต่อเนื่อง